

OBRÓT WIERZYTELNOŚCIAMI

Jan Mojak

4. WYDANIE

OBRÓT WIERZYTELNOŚCIAMI

Jan Mojak

4. WYDANIE

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 3 maja 2021 r.

Recenzent

Prof. dr hab. Bernadetta Fuchs

Wydawca

Małgorzata Stańczak

Redaktor prowadzący

Livia Śpiewak

Opracowanie redakcyjne

Trzy kropki Joanna Maź

Projekt okładek serii

Wojtek Kwiecień-Janikowski, Przemek Dębowski

prawolubni

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujemy prawo i własność

Więcej na www.legalnakultura.pl

Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2021

ISBN 978-83-8223-909-6

4. wydanie

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	13
Wprowadzenie	17
Rozdział I	
Zbywalność wierzytelności i roszczeń	19
1. Wierzytelność i roszczenia w strukturze zobowiązaniowego stosunku prawnego	20
1.1. Definiowanie wierzytelności	20
1.2. Wierzytelność, roszczenia, stosunek zobowiązaniowy	21
2. Zbywanie poszczególnych rodzajów wierzytelności i roszczeń	22
2.1. Rozporządzenie całością lub częścią wierzytelności. Zbycie jedną umową kilku wierzytelności	22
2.2. Oznaczenie zbywanej wierzytelności	23
2.3. Wierzytelności przyszłe	24
2.4. Wierzytelności z umów wzajemnych	27
2.5. Wierzytelności w zobowiązaniach solidarnych	28
2.6. Wierzytelności w zobowiązaniach o charakterze trwałym	29
2.7. Wymagalność i zaskarżalność zbywanej wierzytelności	31
2.8. Prawa związane z wierzytelnością. Odsetki	31
2.9. Przenoszenie uprawnień kształtujących	33

Rozdział II

Ograniczenia obrotu wierzytelnościami	35
1. Uwagi ogólne	35
2. Ograniczenia ustawowe	36
2.1. Rodzaje ograniczeń	36
2.2. Zakazy zbycia wierzytelności	36
2.3. Zbycie przy spełnieniu dodatkowych przesłanek	39
3. Ograniczenia wynikające z właściwości zobowiązania	40
3.1. Istota i kryteria	40
3.2. Prawa o charakterze niemajątkowym	41
3.3. Wierzytelności ściśle związane z osobą wierzyciela	42
3.4. Ograniczenia ze względu na szczególny interes dłużnika	44
3.5. Samoistność wierzytelności	47
4. <i>Pactum de non cedendo</i>	48
4.1. Zasada podstawowa	48
4.2. Forma zastrzeżenia. Skuteczność wobec osób trzecich	49
4.3. Dopuszczalna treść zastrzeżenia	51
4.4. Skutki umowy	52
4.5. <i>Pactum de non cedendo</i> w umowach bankowych	54

Rozdział III

Przelew wierzytelności (cesja)	57
1. Charakter umów powodujących przelew	58
1.1. Rozstrzygnięcie ustawowe	58
1.2. Przelew na podstawie umowy zobowiązującej o podwójnym skutku	59
1.3. Przelew na podstawie samoistnej czynności rozporządzającej	62
2. Kauzalność przelewu	64
2.1. Przelew jako czynność prawna przysparzająca	64
2.2. <i>Causa</i> przysporzenia	65
2.3. Kauzalność samoistnej czynności rozporządzającej powodującej przelew	66
2.4. Kauzalność umowy zobowiązującej o podwójnym skutku	67

2.5. Brak lub wadliwość <i>causae</i> umowy zobowiązującej ...	68
2.6. Zdarzenia powodujące upadek umowy zobowiązującej ...	68
2.7. Ograniczenie kauzalności przelewu	71
3. Forma przelewu	74
3.1. Swoboda formy. Forma dla celów dowodowych	74
3.2. Zachowanie w umowie formy pisemnej.....	75
3.3. Modyfikacje treści umowy i jej rozwiązanie	77
3.4. Skutki niezachowania formy pisemnej. Dowód przeciwko lub ponad osnowę dokumentu	78
3.5. <i>Pactum de forma</i>	80
4. Skutki przelewu w stosunku cedent – cesjonariusz	82
4.1. Ogólny zakres sukcesji.....	82
4.2. Chwila wstąpienia w prawa cedenta	84
4.3. Tożsamość wierzytelności i strony wierzycielskiej zobowiązania	85
4.4. Zakres przejmowanych uprawnień – zasady ogólne..	86
4.5. Szczególne unormowanie statusu wierzycielskiego banków obowiązujące do 26.11.2015 r.	90
4.6. Charakter stosunku wewnętrznego	95
4.7. Odpowiedzialność cedenta za przeniesienie wierzytelności	97
4.8. Odpowiedzialność cedenta za istnienie wierzytelności i związanych z nią praw	100
4.9. Przejście ryzyka przy przelewie wierzytelności	102
4.10. Odpowiedzialność cedenta a ekonomiczny skutek przelewu	103
5. Skutki przelewu w stosunku cedent – dłużnik.....	104
5.1. Zasada ogólna	104
5.2. Zakres ochrony dobrej wiary dłużnika.....	105
5.3. Uprawnienia cesjonariusza wobec cedenta, który przyjął świadczenie	108
5.4. Przelew wielokrotny.....	109
5.5. Nieważność umowy powodującej przelew.....	111
6. Skutki przelewu w stosunku dłużnik – cesjonariusz	114
6.1. System zarzutów dłużnika wobec cesjonariusza	114
6.2. Zarzuty służące przeciwko zbywcy wierzytelności....	116
6.3. Zarzut potrącenia	120

6.4. Zarzuty służące przeciwko cesjonariuszowi	123
6.5. Bezskuteczność przelewu (upadek <i>causae</i>)	124

Rozdział IV

Szczególne rodzaje przelewu	129
1. <i>Cessio legis</i> (subrogacja ustawowa)	130
1.1. Istota unormowania	130
1.2. Poszczególne przypadki	131
1.3. Odpowiednie stosowanie przepisów	137
2. Przelew dla zabezpieczenia	138
2.1. Ogólna charakterystyka	138
2.2. Konstrukcja i przedmiot umowy o przelew	140
2.3. Forma przelewu. Ochrona interesów dłużnika	144
2.4. Skutki przelewu dla zabezpieczenia	145
3. Przelew wierzytelności hipotecznej	149
3.1. Przesłanki przelewu wierzytelności	149
3.2. Przedmiot przelewu	151
3.3. Skutki przelewu	152
3.4. Rękojmia wiary publicznej ksiąg wieczystych a przelew wierzytelności	152
4. Przelew wierzytelności zabezpieczonej zastawem	154
4.1. Dopuszczalność i skutki w ogólności	154
4.2. Przedmiot przelewu	156
4.3. Nakłady na rzecz zastawioną i pobieranie z niej pożytków	159
4.4. Sytuacja zastawcy niebędącego dłużnikiem osobistym ...	162
4.5. Wierzytelności zabezpieczone zastawem na prawach ...	165
4.6. Wierzytelności zabezpieczone zastawem rejestrowym ...	168
5. Faktoring. Forfaiting	171
5.1. Geneza i znaczenie gospodarcze	171
5.2. Faktoring właściwy i faktoring niewłaściwy	174
5.3. Konstrukcja umowy na tle Kodeksu cywilnego	175
5.4. Problem zakresu ochrony praw faktora jako cesjonariusza nabywanych wierzytelności w relacjach wobec faktoranta (cedenta) oraz dłużnika wierzytelności będących przedmiotem faktoringu (<i>debitor cessus</i>)	177

5.5. Forfaiting	185
6. Publiczna sprzedaż wierzytelności bankowych	188
6.1. Istota i zakres zastosowania	188
6.2. Procedura sprzedaży	190
6.3. Sekurytyzacja wierzytelności	192

Rozdział V

Obrót wierzytelnościami z papierów wartościowych	195
1. Obrót prawami z papierów wartościowych. Zagadnienia ogólne	197
1.1. Zakres rozważań	197
1.2. Obrót prawami z papierów wartościowych według Kodeksu cywilnego	198
2. Obrót wierzytelnościami wekslowymi	203
2.1. Pojęcie i rodzaje weksli	203
2.2. Przeniesienie praw z weksla na zlecenie – indos	208
2.3. Szczególne postacie indosu	210
2.4. Przeniesienie praw z weksla imiennego	213
2.5. Przeniesienie praw z weksla <i>in blanco</i>	215
3. Obrót wierzytelnościami czekowymi	218
3.1. Pojęcie i rodzaje czeków	218
3.2. Przeniesienie wierzytelności czekowej	221
4. Obrót wierzytelnościami inkorporowanymi w obligacjach	222
4.1. Pojęcie i rodzaje obligacji	222
4.2. Obrót pierwotny, emisja obligacji	227
4.3. Ogólne zasady publicznego obrotu instrumentami finansowymi	232
4.4. Oferta publiczna oraz dopuszczanie obligacji lub innych instrumentów finansowych do obrotu na rynku regulowanym	245
4.5. Zasady obrotu obligacjami na rynku regulowanym w Polsce	252
4.6. Obrót akcjami na rynku regulowanym	264
4.7. Wprowadzanie obligacji do obrotu giełdowego	284
4.8. Notowania obligacji na GPW S.A.	288
4.8.1. Notowania w systemie ciągłym	289

4.8.2. Notowania w systemie kursu jednolitego	292
4.9. Dopuszczanie oraz wprowadzanie obligacji i innych instrumentów finansowych do obrotu na rynku pozagiełdowym	294
4.9.1. Instrumenty pochodne jako przedmiot obrotu na regulowanym rynku pozagiełdowym	303
4.9.2. Obrót obligacjami na rynku pozagiełdowym	304
4.10. Alternatywny system obrotu (rynek NewConnect).....	307
4.10.1. Uwagi ogólne	307
4.10.2. Obrót instrumentami finansowymi w alternatywnym systemie	309
4.11. Catalyst – rynek autoryzacji obrotu dłużnymi instrumentami finansowymi	312
4.11.1. Obowiązki informacyjne emitentów wierzycielskich instrumentów finansowych	315
4.11.2. Zasady kierowania wierzycielskich instrumentów finansowych do obrotu zorganizowanego na Catalyst	316
4.11.3. Wymogi dopuszczenia lub wprowadzenia do obrotu na Catalyst	317
4.11.4. Uczestnictwo w obrocie na Catalyst.....	319
4.11.5. Obrót wierzycielskimi instrumentami finansowymi na Catalyst	322
5. Obrót wierzytelnościami z innych niż obligacje papierów wierzycielskich	324
5.1. Zasady obrotu bankowymi papierami wartościowymi	324
5.2. Listy zastawne – pojęcie i zasady obrotu	326
5.3. Zasady obrotu bonami komercyjnymi. Komercyjne weksle inwestycyjno-terminowe	333
5.4. Zasady obrotu skarbowymi papierami wartościowymi	335
5.4.1. Obligacje skarbowe.....	338
5.4.2. Bony skarbowe	347
5.5. Zasady obrotu bonami pieniężnymi Narodowego Banku Polskiego	354

Rozdział VI

Zastaw na wierzytelnościach	355
1. Tryb i skutek zastawu	355
1.1. Ogólna charakterystyka	355
1.2. Tryb ustanowienia zastawu zwykłego na wierzytelnościach	358
1.3. Skutki ustanowienia zastawu	364
2. Sądowy zastaw rejestrowy na wierzytelnościach	366

Rozdział VII

Obrót wierzytelnościami a upadłość dłużnika	373
1. Skutki prawne upadłości dłużnika nabytej wierzytelności	374
1.1. Ekonomiczny sens nabycia wierzytelności i ochrona jej nabywcy	374
1.2. Nabycie wierzytelności a upadłość dłużnika w świetle Prawa upadłościowego z 2003 r. oraz Prawa restrukturyzacyjnego z 2015 r.	377
1.3. Nabycie wierzytelności a upadłość dewelopera w świetle ustawy z 16.09.2011 r. o ochronie praw nabywcy lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego	391
1.4. Nabycie wierzytelności a upadłość dłużnika w świetle Prawa upadłościowego i naprawczego z 2003 r.	398
1.5. Nabycie wierzytelności a upadłość dłużnika w świetle Prawa upadłościowego oraz Prawa układowego z 1934 r.	403
2. Odpowiedzialność karna za działanie na szkodę wierzycieli	413
Wybrana literatura zagraniczna	417

WPROWADZENIE

Efektywna transformacja gospodarki nakazowo-rozdzielczej w gospodarkę rynkową uwarunkowana jest m.in. odbudowaniem instytucji prawnych obsługujących obrót towarowo-pieniężny. Wśród wielu mechanizmów umożliwiających szybki, bezpieczny i efektywny obrót majątkowy w gospodarce na szczególną uwagę zasługują instytucje obrotu wierzytelnościami.

Pojęcie „obrotu” nie jest kategorią prawną, jest natomiast powszechnie używane w języku ekonomicznym i prawniczym. W niniejszym opracowaniu określenie „obrotu wierzytelnościami” występuje w bardzo szerokim znaczeniu, obejmuje bowiem ono – zgodnie z założeniem autora – środki prawne powodujące:

- 1) umowne przejście wierzytelności na osobę trzecią (przeniesienie wierzytelności);
- 2) przejście wierzytelności na określoną osobę *ipso iure* albo na podstawie czynności prawnych innych niż umowy;
- 3) obciążenie wierzytelności.

Poza zakresem rozważań natomiast pozostaje problematyka przejścia wierzytelności *mortis causa*, regulowana przez prawo spadkowe.

Opracowanie składa się z siedmiu rozdziałów. Dwa pierwsze zostały poświęcone omówieniu pojęcia wierzytelności i roszczeń oraz analizie różnorodnych postaci ograniczeń obrotu wierzytelnościami. Rozdział trzeci dotyczy przelewu wierzytelności (cesji), w rozdziale czwartym zaś zawarta jest krótka prezentacja szczególnych rodzajów cesji występujących w polskim prawie cywilnym i handlowym, w tym również fakto-

ringu i forfaitingu. Rozdział piąty dotyczy przenoszenia wierzytelności wynikających z papierów wartościowych (weksli, czeków, obligacji, listów zastawnych, bonów skarbowych). Rozdział szósty zawiera analizę obrotu wierzytelnościami w związku z ustanowieniem na nich prawa zastawu. Rozdział siódmy zaś poświęcony jest omówieniu skutków niewypłacalności dłużnika zbywanej wierzytelności.

Podstawowym zamierzeniem autora jest przedstawienie w możliwie prosty, usystematyzowany sposób instytucji prawnych obsługujących obrót wierzytelnościami. Bardziej szczegółowa analiza tych instytucji wymagałaby przygotowania dzieła znacznie obszerniejszego.

W pracy zrezygnowano w zasadzie z rozważań prawnoporównawczych. Każdy rozdział został opatrzony wykazem polskiej literatury prawniczej, a niekiedy też ekonomicznej, co umożliwi Czytelnikowi pogłębienie wiedzy na interesujący go temat.

Uwzględniono stan prawny, podstawową literaturę oraz niezbędne orzecznictwo na dzień 3 maja 2021 r.

Lublin-Warszawa, marzec 2021 r.

Rozdział I

ZBYWALNOŚĆ WIERZYTELNOŚCI I ROSZCZEŃ

Literatura: W. Czachórski, *Prawo zobowiązań w zarysie*, Warszawa 2003; W. Czachórski, A. Brzozowski, M. Safjan, E. Skowrońska-Bocian, *Zobowiązania. Zarys wykładu*, Warszawa 2009; P. Grabowski, *Przelew wierzytelności przyszłych*, M. Praw. 2000/9; S. Grzybowski, *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 1974; A. Klein, *Elementy zobowiązaniowego stosunku prawnego*, Wrocław 2005; J. Kuropatwiński, *Cesja wierzytelności przyszłych*, PPH 1998/9; J. Kuropatwiński, *Umowne rozporządzenie wierzytelnością przyszłą*, Toruń 2007; R. Longchamps de Berier, *Uzasadnienie projektu kodeksu zobowiązań (z uwzględnieniem ostatecznego tekstu kodeksu)*, t. 1, Warszawa 1936; J. Mojak [w:] *Kodeks cywilny*, t. 2, *Komentarz. Art. 450–1088*, red. K. Pietrzykowski, Warszawa 2020; J. Mojak, *Przelew wierzytelności w polskim prawie cywilnym*, Lublin 1990; *Obrót wierzytelnościami*, red. F. Zoll, Warszawa 2006; A. Ohanowicz, *Zobowiązania. Zarys według kodeksu cywilnego. Część ogólna*, Warszawa–Poznań 1965; Z. Radwański, *Prawo zobowiązań*, Warszawa 1986; Z. Radwański, A. Olejniczak, *Zobowiązania – część ogólna*, Warszawa 2020; S. Sołtysiński, *Czynności rozporządzające. Przyczynek do analizy podstawowych pojęć cywilistycznych* [w:] *Rozprawy z prawa cywilnego*, Warszawa 1985; J. Widło, *Zastaw rejestrowy na prawach*, Warszawa 2008; A. Wolter, J. Ignatowicz, K. Stefaniuk, *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 2020; K. Zawada, *Umowa przelewu wierzytelności*, Kraków 1990; K. Zawada, *Przelew wierzytelności* [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 6, *Prawo zobowiązań – część ogólna*, red. A. Olejniczak, Warszawa 2018; F. Zoll, *Zobowiązania w zarysie według polskiego kodeksu zobowiązań*, Warszawa 1948

1. Wierzytelność i roszczenia w strukturze zobowiązaniowego stosunku prawnego

1.1. Definiowanie wierzytelności

Przepisy Kodeksu cywilnego nie formułują definicji wierzytelności; identyfikacja tego pojęcia jest zadaniem doktryny. W literaturze przyjmuje się powszechnie, że wierzytelność jest prawem podmiotowym. Według R. Longchamps de Beriera wierzytelność jest prawem wierzyciela do zaspokojenia oznaczonego interesu przez odpowiednie zachowanie się dłużnika. Podobne ujęcie przedstawił F. Zoll. Obaj autorzy większą uwagę przykładali do obowiązków obciążających dłużnika, uprawnienia wierzyciela natomiast traktowali jako korelat tych obowiązków.

Jednocześnie F. Zoll, podobnie jak niektórzy przedstawiciele niemieckiej doktryny prawa obligacyjnego, chciał przyznać wierzycielowi – obok prawa względnego – także prawo bezwzględne przeciw dłużnikowi, będące *sui generis* prawem własności wierzytelności, skutecznym *erga omnes*. Nietrafność tego typu konstrukcji uzasadnił A. Ohanowicz. W szczególności należy podzielić twierdzenie tego autora, że za „urzeczowieniem” wierzytelności nie przemawia okoliczność, iż można nią rozporządzać – między innymi – w drodze przelewu. O charakterze względnym lub bezwzględnym (obligacyjnym lub rzeczowym) prawa podmiotowego bowiem decyduje nie sposób jego przenoszenia na inne podmioty, ale normatywnie określona struktura stosunku prawnego, z którego prawo to wynika.

Na tle art. 353 § 1 k.c. W. Czachórski twierdzi, że wierzytelnością jest zobowiązanie z punktu widzenia podmiotu uprawnionego (wierzyciela); w ramach wierzytelności – jako prawa podmiotowego – mieści się kilka uprawnień, którym odpowiadają najczęściej pokrywające się z nimi obowiązki dłużnika. A. Ohanowicz widzi w wierzytelności uprawnienie wierzyciela. Według tego autora wierzytelność i dług są dwiema stronami tego samego stosunku prawnego (zobowiązania), zależnie od tego, czy rozpatrujemy go ze strony uprawnionej, czy zobowiązanej. S. Grzybowski uznaje wierzytelność (obok długu) za podstawowy oraz konieczny

element każdego stosunku zobowiązaniowego, w ramach którego należy dostrzegać wiele różnych uprawnień będących przejawem prawa podmiotowego. A. Wolter zaś traktuje wierzytelność jako jedną z postaci korzystania z dóbr majątkowych, będącą prawem jednego podmiotu (wierzyciela) do żądania świadczenia od drugiego podmiotu (dłużnika). Z kolei Z. Radwański uważa wierzytelność za prototyp wszelkich praw podmiotowych względnych, polegający na tym, że wierzyciel może żądać od dłużnika świadczenia.

1.2. Wierzytelność, roszczenia, stosunek zobowiązaniowy

Cechą charakterystyczną przedstawianych w doktrynie poglądów definiujących wierzytelność jest ujmowanie tego prawa podmiotowego jako roszczenia. Zgodnie z nimi wierzytelność powstaje od razu jako roszczenie i treściowo się z nim pokrywa.

Przeciwno takiemu stanowisku zdecydowanie występuje A. Klein, trafnie wskazując, że między roszczeniami a przysługującą wierzycielowi wierzytelnością istnieje związek funkcjonalny, gdyż roszczenia są instrumentami służącymi zabezpieczeniu wykonania wierzytelności (prawa podmiotowego). Gdyby roszczenie było tożsame z wierzytelnością, to spełnienie przez dłużnika obowiązku odpowiadającego jednemu z roszczeń musiałoby prowadzić do wygaśnięcia wierzytelności. Z reguły jednak spełnienie świadczenia przez dłużnika wymaga wielu jego zachowań i dopiero suma tych zachowań, których refleksem są poszczególne roszczenia wierzyciela – jeżeli realizuje interes wierzyciela, u którego podstaw leży wierzytelność – może być uznana za spełnienie świadczenia.

W nowoczesnej doktrynie prawa obligacyjnego podkreśla się też prymat stosunku zobowiązaniowego nad wierzytelnością. Wierzytelność jako prawo podmiotowe sprowadza się do jednego z elementów w strukturze obligacyjnego stosunku prawnego. Taki pogląd ma tę zaletę, że pozwala na klarowną dystynkcję takich pojęć, jak:

- 1) umowa (lub inne źródło zobowiązania),

- 2) stosunek zobowiązaniowy,
- 3) wierzytelność.

Jest to również ważne dla określenia przedmiotu cesji, zwłaszcza że niekiedy spotyka się niesłuszne twierdzenia, według których przedmiotem cesji jest umowa czy też stosunek zobowiązaniowy. Zbycie natomiast może dotyczyć wierzytelności albo też innych elementów stosunku zobowiązaniowego, występujących po stronie wierzycielskiej. Oczywiście w tej sytuacji staje się również stwierdzenie, że przeniesić w drodze przelewu można wierzytelności wynikające nie tylko z umownych stosunków zobowiązaniowych, ale także ze stosunków obligacyjnych wynikających z jednostronnych czynności prawnych, bezpodstawnego wzbogacenia, czynów niedozwolonych bądź aktów administracyjnych.

2. Zbywanie poszczególnych rodzajów wierzytelności i roszczeń

2.1. Rozporządzenie całością lub częścią wierzytelności. Zbycie jedną umową kilku wierzytelności

Przeprowadzone rozważania prowadzą do wniosku, że przedmiotem obrotu – spośród elementów strony wierzycielskiej stosunku obligacyjnego – mogą być przede wszystkim wierzytelności. Twierdzenie takie jednak wymaga rozwinięcia, gdyż na tle konkretnych stosunków zobowiązaniowych wierzytelności mogą mieć różnorodną postać, zdeterminowaną układem poszczególnych elementów tych stosunków.

Uważa się powszechnie, że wierzyciel może rozporządzić bądź całą wierzytelnością, bądź też jedynie jej częścią. O podzielności wierzytelności rozstrzyga podzielność świadczenia, a z kolei o podzielności lub niepodzielności świadczenia decydują właściwości przedmiotu świadczenia, tj. rzeczy lub innego obiektu, którego dotyczy zachowanie się dłużnika.

Według art. 379 § 2 k.c. świadczenie ma charakter podzielny, jeśli może być spełnione częściowo bez istotnej zmiany jego przedmiotu lub wartości. Na uwagę zasługuje w tym zakresie fakt, że strony kreujące umowy stosunek zobowiązaniowy mogą się umówić, że świadczenie o charakterze podzielnym będzie między nimi uznane za niepodzielne. W takiej sytuacji należałoby uznać, że przenoszenie części wierzytelności jest niedopuszczalne.

Skutki podobne do przeniesienia części wierzytelności zachodzą w razie zawarcia umowy między wierzycielem a osobą trzecią, na mocy której wierzyciel wyraża zgodę na to, aby osoba ta stała się obok niego wierzycielem w ramach danego stosunku obligacyjnego. Tego typu umowa „przystąpienia do wierzytelności” prowadziłaby *ipso iure* (art. 379 § 1 k.c.) do podziału wierzytelności na dwie części, jeżeli – oczywiście – świadczenie byłoby podzielne. Wydaje się, że dopuszczalność takiej umowy wynika – na podstawie Kodeksu cywilnego – z zasady swobody umów (art. 353¹ k.c.).

Jeżeli zbywca jest podmiotem wielu wierzytelności, to może na mocy jednej umowy dokonać zbycia kilku z nich, np. przelewu wierzytelności pieniężnych do wysokości pewnej kwoty. Skutkiem tej umowy będzie przeniesienie poszczególnych wierzytelności, które tworzą pewien zbiór, a nie zbycie zbioru wierzytelności jako pewnej całości. Polski Kodeks cywilny bowiem nie zna w zasadzie instytucji prawnej, która umożliwiłaby na mocy czynności prawnej *inter vivos* (w szczególności umowy) dokonanie rozporządzenia masami majątkowymi, tj. zbiorem praw podmiotowych, w tym wierzytelności. Wyjątkiem od tej zasady jest umowa o zbyciu spadku (art. 1052 k.c.) oraz – jak się wydaje – umowa o zbyciu przedsiębiorstwa (art. 55² k.c.).

2.2. Oznaczenie zbywanej wierzytelności

Wierzytelność, aby mogła stać się przedmiotem rozporządzenia, musi być w dostateczny sposób oznaczona, zindywidualizowana. Przede wszystkim powinien być wyraźnie określony stosunek zobowiązaniowy, którego elementem jest zbywana wierzytelność. Chodzi tu głów-

W publikacji związłe i w usystematyzowany sposób przedstawiono instytucje prawne obsługujące obrót wierzytelnościami. Samo określenie „obrot wierzytelnościami” występuje w bardzo szerokim znaczeniu i obejmuje środki prawne powodujące:

- umowne przejście wierzytelności na osobę trzecią (przeniesienie wierzytelności),
- przejście wierzytelności na określoną osobę *ipso iure* albo na podstawie czynności prawnych innych niż umowy,
- obciążenie wierzytelności.

Autor, uwzględniając wszystkie zmiany legislacyjne wprowadzone na przestrzeni lat 2014–2021, w tym zmiany prawa upadłościowego i restrukturyzacyjnego, omawia:

- pojęcia wierzytelności i roszczeń oraz ich zbywalności,
- ograniczenia zbywalności wierzytelności,
- instytucję prawną przelewu (cesji) wierzytelności, w tym szczególne rodzaje cesji występujące w polskim prawie cywilnym i handlowym (również umowy faktoringu i forfaitingu),
- przenoszenie wierzytelności wynikających z papierów wartościowych (weksli, czeków, obligacji, listów zastawnych, bonów skarbowych),
- obrót wierzytelnościami w związku z ustanowieniem na nich prawa zastawu,
- skutki niewyłacalności dłużnika zbywanej wierzytelności.

Książka jest przeznaczona przede wszystkim dla sędziów, adwokatów i radców prawnych. Zainteresuje również pracowników sektora bankowego i instytucji finansowych.

Jan Mojak – doktor nauk prawnych; radca prawny; adiunkt w Katedrze Prawa Cywilnego Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie; twórca zrębów instytucjonalnych rynku kapitałowego w Polsce, w tym Komisji Papierów Wartościowych; autor lub współautor ponad 150 publikacji; specjalizuje się w prawie cywilnym, bankowym, papierów wartościowych ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień prawa kontraktów gospodarczych w tym obrotu wierzytelnościami, zabezpieczenia wierzytelności, sądowego dochodzenia wierzytelności.

9788382239096 W04P01

ISBN 978-83-8223-909-6

9 788382 239096

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL

WWW.PROFINFO.PL